

Siyaset Bilimi ve Üniversite Gençliği

Rabia Bahar ÜSTE*

ÖZET

Gençler, ülkelerin yarınlarının yapılandırılmasında önemli bir faktördür. Bilgili, yetenekli ve tecrübeli bireyler olarak topluma hazırlanmaları istenmektedir. Eğitim alanları çerçevesinde gerekli bilgiler ile donatılıp, yapacakları mesleklere göre yetiştirilmeleri gerekmektedir. Özellikle üniversitede öğrenim gören gençlerin bilgi toplumu çağında bunun gereklerini yerine getirmeleri ilerlemelerini sağlayabilecektir.

Ülkelerin yönetimlerinde söz sahibi olabilecek gençlerin, siyaset biliminin temel kavramlarını bilmeleri gerekliliğinden ortaya çıkan çalışmada, teorik bilgilerin yanında anket çalışması ile elde edilen bilgiler desteklenmeye çalışılmıştır. Demokratik, katılımcı, uzlaşmacı, hoşgörülü bir toplum için gençlerin bu konularda bilgilendirilmeleri gerekmektedir. Demokrasi ve onun vazgeçilmez unsurlarını kavram olarak bilen ancak içeriğini yeterince bilmeyen gençlerin ülke yönetimlerini anlaması ve çözüm önerileri getirmeleri kolay olmayacaktır. Anket soruları bu bağlamda hazırlanmış ve değerlendirilmeleri yapılarak veriler çalışmada sunulmuştur.

Anahtar Sözcükler: *Siyaset, seçim, demokrasi, gençlik, yönetim.*

Political Science and University Youth

ABSTRACT

youth is one of the most important factors in a country's future. Preparing them for the society as sophisticated, talented and experienced individuals, is desired. So, it is needed to raise them according to their jobs regarding their education. Especially university students will improve themselves more efficiently as long as they accomplish the requirements of the knowledge society.

The youth who may arbiter in the country's governance, have to know the fundamentals of political science. The aim of the study is to endorse the theoretical information with empirical data. In order to have a democratic, participant, mediating and tolerant community youth must be educated. Youth, who don't know the meaning, requirements and components of democracy, will not be able to govern. The questionnaire is prepared regarding these and the results are discussed in this study.

Key words: *politics, election, democracy, youth, governance.*

GİRİŞ

Siyaset bilimi, bir paylaşımı ve değerlerin bölüşülmesini aynı zamanda aralarındaki ilişkileri inceler. Siyaset, herkesin içinde bulunduğu ve yaşadığı bir kavramdır. Günlük yaşantımızda insan ilişkileri içerisinde siyasetin çeşitli yönlerini ele alarak belirli olayları anlamaya ve çözümlenmeye çalışmaktayız. Bu çalışma, üniversite öğrencisi sıfatını

---

* Yrd. Doç. Dr., Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir Meslek Yüksekokulu Öğretim Üyesi.

kazanmış bireylerin, siyaset biliminin temel kavramlarını ne ölçüde bildiklerini ortaya koyabilmek için düşünülmüştür. Siyaset biliminin temel kavramları, yaşantımızın her alanında sürekli karşımıza çıkabileceğinden önem taşımaktadır.

Günümüzde demokrasi, seçim, hükümet, siyasal sistem, siyasal parti, insan hakları gibi kavramlar güncel yaşantımız içerisinde sık sık kullandığımız sözcüklerdir. Genel olarak bakıldığında anlamları doğru olarak bilinmemesine rağmen sürekli kullanılmaktadırlar. Bu gözlemler sonucunda gençlerimizin, özellikle de üniversitede eğitim öğretim gören öğrencilerin düşüncelerini ortaya koyabilmek amacıyla bir anket çalışması düzenlenmiştir. Bu çalışma, Dokuz Eylül Üniversitesi İzmir Meslek Yüksekokulu öğrencilerine uygulanmıştır. Anket yapılan öğrencilerin demokrasi, siyasal partiler, seçim sistemi, koalisyon hükümetleri, insan hakları, seçim ve seçim sistemleri, siyasal iktidar, sivil toplum ve meşruluk gibi konularda bilgi düzeyinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Öncelikle, konu ile ilgili temel kavramlar açıklanmış ve anket çalışması ayrıca değerlendirilmiştir.

1. Demokrasi

Demokratik bir şekilde örgütlenen çeşitli toplumlar veya sosyal ve ekonomik gruplar aynı özneye halka sahiptirler. Kitleler sosyolojik ve psikolojik açıdan heterojendir. Bir demokrasi, kendisinden taviz vermeksizin militarist veya pasifist, mutlakiyetçi veya liberal, merkezîyetçi veya yerinden yönetimci, ilerici veya gerici ve farklı zamanlarda bunlardan biri olabilir. Demokraside halk, kendi iradesine karşı gelen yasalara da rıza gösterir, çünkü bu da yine özgür yurttaşların iradesidir¹. Demokrasi kurallar bütünüdür. Demokrasi ülkelerde uygulanma biçimlerine göre çeşitlilik gösterir. Demokrasi ile yönetilen ülke sayısı kadar demokrasi anlayışı olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır.

İnsanımız ailede, okulda, sokakta ve iş yerinde ne kadar demokrat davranmaktadır. Demokrasiyi yaşam felsefesi, yaşam kültürü ve davranış biçimi olarak ne kadar benimsemiştir. Demokratik insan yerine Türk toplumunda itaatçi, geleneğe dayalı, bağımlı insan tipi çok daha yaygındır. Oysa demokrasinin yöntem olarak gelişmesi, özgürlük, eşitlik, adalet ve sosyal barış gibi temel değerleri getiren ulusal egemenlik fikri ve dünya görüşünün evrimleşmesi ile sağlanmıştır. Bu davranış kalıbı içinde oylama ve seçim mekanizması, özgür karar ve tercihleri

---

¹ Carl Schmitt, *Parlamentar Demokrasinin Krizi*, Dost Kitabevi Yayınları, Ankara, 2006, s. 40 – 41.

değil, bloklaşmış, bağımlı tercihleri yansıtmaktadır². Gençlere demokrasiyi anlatmak istiyorsak, onlara bu kavramı yaşayabilecekleri ortamları da sağlamamız gerekmektedir. Diğer taraftan bunun adı “sözde demokrasi” olacaktır.

Demokrasi kavramı, 1990’lı yıllarda yoğun bir popülerlik kazanmıştır. Bunda soğuk savaşın sona ermesi ve sosyalist sistemlerin yıkılması ile kavram üzerindeki anlam mücadelesinin zayıflaması ve hür dünyanın demokrasi anlayışının artık evrenselleşmesi önemli bir etkidir. Demokratikleşme 1980’li yıllardan itibaren Üçüncü Dünya Ülkelerinde de yoğun olarak ele alınmaya başlamıştır. 1980 sonrasında Afrika’da yürürlüğe konan tek parti ve şeflik sistemlerinin kaldırılması ve çok partili rejime geçilmesi ile başlayan sürece, 1989 yılına gelindiğinde Latin Amerika Diktatörlüklerinin de katılması “**global demokrasi**” olarak yeni düzenin ilanına son noktayı koymuştur. “Demokratikleşme” 1980’lerden itibaren devreye giren neo-liberal politikaların bir unsuru³ olmuştur.

Aynı zamanda demokrasi bir yönetme biçimidir. “Doğrudan demokrasi” ile “temsili demokrasi”yi birbirine karıştırmamak gerekmektedir. Demokrasi, siyasal otoritenin, halkın kendi kendini yönetme hakkından kaynaklandığını söylerken belli bir egemenlik anlayışını dile getirmiş olmaktadır. Demokrasi, çoğunluğun yasasını, bireylerin hak ve özgürlüğüne saygıyı, yurttaşların eşitliğini öngörmektedir⁴.

Ulusal egemenliğe dayanan demokrasilerde, egemenlik belirli bir grubun veya çoğunluğun değil, tüm ulusun olacağı için kullanılması da varlığın bütünü çıkarına olacaktır. Ancak bu yolla çoğunluğun adaletsiz ve yanlış kararlar alması denetlenebilecek ve önlenebilecektir. Bunu çoğunluğun yanında azınlığında hak ve özgürlüğünün korunduğu siyasal örgütlenmeler (partiler, sendikalar, dernekler, vakıflar v.s.) yoluyla gerçekleştirilecektir. Eşitlik, herkese aynı şekilde, iyi veya kötü aynı davranışta bulunulması demektir. Eşitlik ile özgürlük aynı anlama gelmemekle birlikte, tarih yönünden özgürlüğün gerçekleşmesi için eşitliğin ortaya çıkması gerekmektedir. Eşitliğin olmadığı yerde ayrıcalıkların ortaya çıkması kaçınılmazdır. Bütün eşitlik mücadeleleri başkalarında bulunan ayrıcalıkları kaldırmak için yapılmıştır⁵. Herkesin

² Hüsnü Erkan, *Demokrasi ve Piyasa Ekonomisinde Birlikler*, Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İzmir, 1992, s. 118 – 119.

³ Yasemin Özdek, *Uluslararası Politika ve İnsan Hakları*, Öteki Yayınevi, Ankara, 2000, s. 142.

⁴ Server Tanilli, *Nasıl Bir Demokrasi İstiyoruz?*, 3.Baskı, Alkım yayınevi, Ankara, 2007, s. 11.

⁵ Fevzi Demir, *Anayasa Hukukuna Giriş Genel Esaslar ve Türk Anayasa Hukuku*, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir, 2005, s. 38 – 39.

kendisini eşit hissetmesi ve eşit işlem aldığı görebilmesi için bunu yaşar hale gelmesi istenmektedir. Yönetime katılım da eşit haklara sahip olduğunu ve yönetimde bir yer edindiğini görebilen kişi yönetimin yanında yer alacaktır.

Demokrasinin gerekliliklerinden olan katılımın sağlanması, yönetimin daha güçlü olması anlamına gelecektir. Yönetime katılım açısından referandum, doğrudan demokrasi kuramlarından biridir. Yasal metin için referanduma gidilir. Çoğunluk tarafından kabul edilirse onaylanmış sayılır. Referandum sonuçlarının ilan edilmesi şarttır. Referandumla halk, kendi seçtiği temsilcinin yaptığı yasaı kabul etmekte veya kabul etmemektedir. Referandum bazen zorunlu da olabilir. Anayasa, bir yasanın değişiminde kesin olarak halk oyuna sunulmasını isteyebilir. Anayasa değişimlerinde de durum böyledir. Her iki durumda da yasanın meydana gelebilmesi için, yasa yapanın iradesine “halk iradesinin” eklenmesi gerekmektedir⁶. Hükümet, siyasal katılımın sağlanmasında önemli faktörlerden biridir. Çoğunluk yada koalisyon hükümeti olarak siyasal iktidarı kullansınlar, yönetime halkın katılımını sağlayabilecek yöntemlerden yararlanmaları ve bunlara ortam hazırlamaları gerekmektedir.

2.Koalisyonlar

Hükümet çeşitleri arasında koalisyonlar, Türk siyasal yaşamı içinde önemli bir yeri kapsamaktadır. Koalisyon hükümetleri, Türk siyasal yaşamının çok partili döneme geçilmesinden bir süre sonra karşılaştığı hükümet biçimi olarak karşımıza çıkmaktadır. Genellikle, siyaset alanındaki başarısızlıkların üzerine yüklendiği bir durum olarak değerlendirilmiştir. Oysa, dünyadaki birçok örnek koalisyonların başarılı olduğunu göstermektedir. Koalisyon hükümeti uygulamaları siyasal kültür ile paralellik içindedir. Siyasal alandaki olumsuzlukların nedenlerini sürekli aynı nedenlere bağlamaktansa, sorunları doğru teşhis edip çözümün bulunmasının sağlanması gerekmektedir.

Ülkedeki seçim sistemi ile kurulan hükümetler arasında paralellik bulunmaktadır. Türkiye’de uzun yıllar koalisyon hükümetlerinin olmasının nedeni olarak, nispi temsil sistemi işaret edilmiştir. Nispi temsilin partileri çoğalttığı, parlamentolarda hiçbir partiye çoğunluk sağlanamamasını gündeme getirdiği siyaset bilimi açısından ele alınmaktadır. Partilerin ilişkileri, grup toplantıları, yetkili organların tebliğleri, şekiller ve usuller bakımından Batının da izlediği yöntemlerden biridir⁷. 1960 sonrasında tanışılan koalisyonlar siyasal yaşamımızın bir parçası haline gelmiştir. 20 Kasım 1961 de ilk koalisyon

⁶ Fevzi Demir, *a.g.e.*, 2005, s. 59

⁷ Turan Güneş, *Türk Demokrasisinin Analizi*, Ümit Yayıncılık, Ankara, 1996, s. 181.

hükümeti Cumhuriyet Halk Partisi (CHP) ve Adalet Partisi (AP) arasında gerçekleştirilmiş ve 192 gün sürmüştür. İkinci koalisyon CHP, Yeni Türkiye Partisi ve Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi arasında oluşturulmuş 525 gün sürmüştür. Üçüncü koalisyon hükümeti ise CHP ve bağımsızlar arasında kurulmuş 414 gün görev yapmıştır. Dördüncü koalisyon AP, YTP, Millet Partisi, CKMP ve Bağımsızlardan oluşmuş 275 gün görev başında kalmıştır⁸.

1970 ve 1980 arasında kurulan koalisyonlar da kısa süreli olmuştur. 1980 sonrasında koalisyon hükümetlerinin kurulması ne denli engellenmeye çalışılmışsa da 1991 seçimleri sonrası Türk siyasal yaşamı koalisyon hükümeti ile bir kez daha karşılaşmış ve 2002 yılına kadar bu süreç devam etmiştir. Koalisyon hükümetleri incelenirken, siyasal partilerinin de mercek altına alınması gerekmektedir.

3. Siyasal Partilerin Fonksiyonu

Bir siyasal sistemin işleyişini yalnız anayasanın getirmiş olduğu kurumlara bakarak anlayabilme olanağı yoktur. Bir ülkedeki rejimin gerçek karakterini belirleyebilmek için, anayasal şekil ve kalıpların dışında, o ülkedeki parti sistemin, partilerin sayılarını, tiplerini, sosyal temellerini ve iç yapılarını bilme zorunluluğu bulunmaktadır⁹. Demokratikleşme basamaklarının çıkılmasında siyasal partiler ön plandadır.

Siyasal partiler, bir ülkede iktidara gelmek ya da iktidara ortak olabilmek için yarışan örgütlerdir. Siyasal partiler tek başına siyasal otorite olabileceği gibi diğer siyasal partilerle ortaklık yoluna giderek siyasal otoriteyi oluşturabilirler. Bu tanımlama sadece tek bir partinin iktidarda başarılı olabileceği anlamına gelmemektedir. Uygulanan politikalar ülke gerçekleri ile bağdaşmıyor ise tek parti veya koalisyon hükümeti olması başarılı olmayı sağlayabilecektir¹⁰. Önemli olan uygulayıcıların rasyonel plan ve programlarla hareket etmeleridir.

Siyasal partilerin kutuplaşma düzeyinin değerlendirilmesinde kullanılan kriterler arasında siyasal partilerin liderlerin kişisel örgütleri olmaktan uzak, bağımsız örgüt olup olmadıklarıdır. Türk parti sisteminin kurumsallaşmış bir özellik göstermekten uzak olduğunu ileri sürmek mümkün gözükmemektedir¹¹. Siyasal partilerin kutuplaşması ülke siyaseti açısından önemlidir. Kurumsallaşmanın olmadığı yerde, politikalar kişiselleşebilecektir.

⁸ Süleyman Coşkun, *Türkiye’de Politika (1920 – 1995)*, Cem Yayınevi, İstanbul, 1995, s. 56.

⁹ Münci Kapani, *Politika Bilimine Giriş*, Bilgi yayınevi, Ankara, 2003, s. 159 – 160.

¹⁰ Bülent Daver, *Siyaset Bilimine Giriş*, Siyasal Kitabevi, Ankara, 1993, s. 233 – 235.

¹¹ Zafer Üskül, *Başkanlık Sistemi ve Türkiye*, Kalkedon Yayıncılık, İstanbul, 2007, s. 329.

Siyasal partiler sayıları bakımından incelendiğinde tek parti sistemi, iki partili sistem ve çok partili sistem olarak ayrılmaktadır. Tek parti sisteminde sadece bir parti vardır. Tek partinin görevi, partinin politikasını devletin bütün vatandaşlarına kabul ettirmektir. İki partili sistemde iki büyük parti ve ayrıca küçük partiler bulunur. Bu sistemde küçük partiler genellikle önemsiz olarak kabul edilirler. Çok partili sistem, kuvvetleri birbirine yakın pek çok partinin bulunduğu sistemdir. Hükümet kurabilmek için çoğunlukla koalisyonlara gidilmektedir. Çok partili sistemin doğmasını sağlayan temel nedenlerden biri de nispi seçim sisteminin uygulanmasıdır. Parti sistemlerinin uygulanması, parti fonksiyonlarının ülke siyasal yapısına doğru yansımaları ile anlam kazanır.

Önemli olan siyasal partilerin fonksiyonlarına uygun hareket kabiliyetlerini kaybetmemeleridir.

Bu fonksiyonlar;

1. Çıkarları sağlamak
2. İktidarla halk arasında köprü fonksiyonu gerçekleştirmek
3. Yöneticilerin seçilmesini sağlamak
4. Yönetme fonksiyonu uygulayabilmek
5. İktidarı denetleme fonksiyonunu¹² yerine getirme ile siyasal iktidar ve muhalefet olarak doğru fonksiyonlar ile siyasal alandaki meşruluk zemini oluşturulur.

4. Meşruluk

Siyaset bilimi açısından meşruluk, siyasal ortamın kabul görmesi anlamına gelmektedir. Siyasal partilerin meşruluğu ile iktidarın meşruluğu birbirini tamamlar niteliktedir. Meşru zemin içinde hareket eden bir siyasal otorite halk desteğini almış demektir. Halk tarafından desteklenmek, sadece sandık başında olmamalıdır. Seçim sonrası da bu desteğin azalmadan süreklilik göstermesi istenen durumdur.

Bir diğer tanımlamaya göre, meşruluk ile rejim için yaygın halk desteği düzeyinin artırılması veya sürdürülmesi anlatılmaktadır. Rejime olan desteğin güçlendirilmesidir. Bütün siyasi sistemlerde siyasi kararlar halkın hem isteği hem de çıkarları olarak duyurulmaktadır. Parlamentolar hem iç hem de dış meşruluk açısından önemli karşılıklar ödemekte ve demokratik sembol teşkil etmektedir¹³. Demokrasi, meşruluk ile güç kazanan bir kavramdır.

---

¹² Fevzi Demir, *a.g.e.*, 2005, s. 97 – 98.

¹³ Şenol Durgun, *Batı Demokrasilerinde ve Türkiye’de Parlamento Yapıları ve Parlamento Temsil Gücü*, Nobel Yayın, Ankara, 1999, s. 33.

Siyasal toplumlaşma üzerine yapılan çalışmalarda, tutum gelişimi ve değişimi sürecinin oldukça durağan izlenen özellikleri ile bile açıklanmaları güç, dinamik bir süreç olduğunu unutmamak gerekir. Siyasal çevre öğeleri, özellikle de kitle iletişim araçlarında vurgulanan mesaj ve siyasal imgeler siyasal tutum ve düşüncelerin doğasını biçimlendirirler¹⁴ (Milburn, 1998, s.81). Siyasal tutum ve davranışların somut biçimi seçimlerde sandığa yansıyan yöndür. Seçim sonuçları ülkelerdeki yönetim yapısını ve anlayışını ortaya koyduğundan toplumsal değeri büyüktür.

5. Seçim

Kişilerin iradi bir biçimde özgürce seçeneklerden arasından belirleme yapmaları anlamına gelmektedir. Demokrasilerde seçim kadar seçime katılacak halkın bu tür olayı benimsemesi söz konusudur. Seçmenlerin, siyasal katılım açısından ülkeleri ve gelecekleri adına seçimleri ön planda tutmaları gerekmektedir.

Seçim olgusunun içinde seçmek ve seçilmek eylemi ile seçen ve seçilen öğeler bulunmaktadır. Siyasal katılım geniş bir ülke ve bir araya toplanma olanağı bulunmayan geniş bir nüfus yapısında ancak seçim yoluyla olabilmektedir. Seçilmek, seçmek eyleminin karşıtıdır. Seçilmek eyleminde seçmek, seçmek eyleminde seçilmek vardır. Seçmek ve seçilmek olgusu birlikte seçimi oluşturur¹⁵ (Sezen, 1994, s.51).

Seçim sosyolojisi açısından bakıldığında;

1. Hükümetin izlediği siyasetle toplumsal grubun çıkarları ne kadar yakınsa, o toplum kesiminde oy verme oranı artar.
2. Hükümet kararlarını bilen bir toplumda oy verme eğilimi artar.
3. Bir toplumda siyasal katılım yönündeki ilgi ve baskı ne kadar fazla ise, o toplumda oy verme oranı artar.
4. Grup üzerindeki baskılar aynı yönde olduğunda katılma eğilimi artarken, zıt yönde olduğu zaman katılma eğilimi azalır. Seçmen oyunu verirken güvenlik, duygusal bağlılık, dinsel ve siyasal inançları da göz önünde bulundurmaktadır¹⁶.

¹⁴ Michael A. Milburn, Çev: Ali Dönmez / Veli Duyan, *Sosyal Psikolojik Açından Kamuoyu ve Siyaset*, İmge Kitabevi, Ankara, 1998, s. 81.

¹⁵ Saim Sezen, *Seçim ve Demokrasi*, Gündoğan Yayınları, Ankara, 1994, s. 51.

¹⁶ Bahar Üste, *Türkiye’de Seçim Sistemi Arayışları “Bir Alternatif Model*, Dokuz Eylül Üniversitesi Yayınları, İzmir, 1999, s. 9.

Türkiye’de seçim ile demokrasinin zıt kutuplara yerleştirildiği görülmektedir. Bu ise siyasal partilerimizin yapılarından kaynaklanmaktadır. Türkiye’de partiler haklar bağlamında değil, imtiyazlar bağlamında program oluşturmuşlardır. Seçimler demokratik hale getirilmeli ve bu bilincin yaygınlaştırılması gerekmektedir. Seçimlerde, seçimi antidemokratik hale getirecek unsurların ortadan kaldırılması gerekmektedir¹⁷. Toplumun yönetimin yanında olması, katılımcılığı artırması ve yönetimden uzaklaşmayı önlemesi bakımından demokratik seçimler istenen durumdur.

Seçim kadar, seçim sistemlerinin de ülke siyasetine yön verecek ve temsilde adaleti yönetimde istikrarı sağlayabilecek ölçüde olması gerekmektedir. Seçim sistemleri, siyasal iktidarın oluşumunu sağlamakta ve karar mekanizmasını harekete geçirmektedir. Ülke koşullarına göre oluşturulmuş bir seçim sistemi, çoğunluğun istediği siyasal iktidarın işbaşına gelmesini sağlayabilecektir.

6. Siyasal İktidar

Duverger, siyasal iktidar, herhangi bir grupta veya toplumda ortaya çıkan global iktidardır, global iktidar, söz konusu topluluğun değişik faaliyetlerde bulunduğu özel kesimlerde karşımıza çıkan iktidardan farklı olarak, o topluluğun tümünü koruyan, örgütleyen ve geliştiren başkalarına karşı savunan bir iktidar olmaktadır¹⁸. Siyasal iktidar, gücü kullanmada ortaya çıkan bir rekabettir. Rekabet karşı tarafa zarar vermedikçe başarı unsurları arasında sayılabilir.

Ülke siyasetine yön veren siyasal iktidar, siyasal, ekonomik, sosyal ve kültürel yapıların gelişmesi, yenilenmesi ve değiştirilmesi ile ilgili olarak görev almaktadır. Halkın beklentilerine cevap verebilmek için çaba göstermeleri gerekmektedir. Katılımcı bir siyasal yapı içinde hareket etmeleri, halkı yönetime dahil ederek, yönetimi sahiplenmelerini ve siyasal iktidarın rasyonelliğini arttıracaktır.

7.Sivil Toplum

Siyasal alandaki etkin bir oluşumdur. Aynı zamanda global bir toplumdur. Farklılaşmış ama aralarında çok sayıda gruptan oluşan bir bütündür. Sivil toplum örgütlü bir toplumdur. Sadece farklılaşmış bir

---

¹⁷ Mehmet Ali Kılıçbay, *Siyasetin Bu Mu Türkiye?*, Ebabel Yayıncılık, Ankara, 2006, s. 8 – 9.

¹⁸ Esat Çam, *Siyaset Bilimine Giriş*, Der Yayınları, İstanbul, 1999, s. 99.

bütün olmakla kalmaz, aynı zamanda belli bir yapısı olan, düzenli, kurallı, kısaca örgütlü bir toplumdur.

İki temel olgu konu bakımından önemlidir: Uzlaşmacı teoriye göre, düzen ve ilerleme işlevleri birbirleriyle çekişmeye düşmemektedir. Sivil toplumda düzen doğal yasaların kendiliğinden bir sonucudur. İlerleme de bu yasaların uygulanmasının kendisidir. Çatışmacı teoride ise, toplumda düzenle ilerleme arasında karşıtlık olduğunu ileri sürer. Bunun sonucunda kriz ortaya çıkar, iktidar sahibi ayrıcalıklılar yasaların değiştirilmesine karşı çıkarlar, yani iktidarın düzen işlevi daha ağır basar. Ama ilerleme sürekli yeni talepler yaratmaktadır. Bu durumda talep edenler ile siyasal iktidar arasında çatışma doğal olarak ortaya çıkmaktadır¹⁹.

Sivil toplum kuruluşları bu aşamada denge, fren ve uzlaş sağlanmaktadır. Sivil toplum örgütleri, siyasal katılım açısından kuşkusuz üzerinde durulması gereken bir konudur. Demokrasi içinde de olsa düşüncelerin ve söylemlerin istenilen yerlere ulaşması kolay değildir. Örgütlenme yapısı altında yönetime katılım kolaylaşmaktadır. Bu tür örgütlerin kamu kurumları ile özel kurumlar ve çalışanları arasında da ilişki kumaya yardımcı olduğu gözlemlenmektedir. İnsana gereken değerin verilmesinde, insanların kendilerini değerli hissetmeleri ve bunun sonucunda yönetimi benimsemelerinde sivil toplum örgütlerinin rolü bulunmaktadır.

8. İnsan Hakları

İnsan hakları, demokrasi kuramlarının tartışılmaya başlandığı dönemlerden itibaren ele alınmış ve ülkelerin gündemlerinde 21.yüzyılda da ön sırada yer almaktadır. Özellikle Fransız İhtilali'nden bu yana tartışılan konu, benzer başlıklarla incelenmektedir.

Fransa Ulusal Meclisi tarafından yayınlanan bildiri;

1. İnsanlar hakları açısından eşit ve hür doğarlar.
2. Her siyasi topluluğun amacı insanın doğal ve zaman aşımına uğramaz haklarını korumaktır.
3. Ulusal, esas itibariyle her türlü egemenliğin kaynağıdır.
4. Politik özgürlük, başkalarına zarar vermeyen bir şeyi yapmaktan ibarettir.

---

¹⁹ Esat Çam, *a.g.e.*, 1999, s. 100 – 101.

5. Yasa, sadece topluma zarar veren davranışları yasaklamalıdır.
6. Yasa, genel iradenin ifadesidir.
7. Yurttaş ve insan haklarının korunması için kamu gücü zorunludur.
8. Her toplumun, kendi yöneticilerinden yaptıkları işlerin hesabını sorma hakkı vardır²⁰. Bildiriden bu yana benzer konular sorun olarak toplumların karşısına çıkmakta ve çözüm beklemektedir.

Türkiye’de sorunlar demokratik işleyişte ve siyasette artmaktadır. Temel sorun bunlara çözüm üretmiyor olmamızdan kaynaklanmaktadır. Çözüm için insan haklarının demokrasi ile bütünlük gösterebilecek bir biçimde ele alınması gerekmektedir. Birey olarak başkalarının haklarını çiğnemeye başladığımız andan itibaren insan haklarının evrensel değerlerini korumamız kolay olmayacaktır. Bireyci bir toplum anlayışının yerleşmesi bireysel çıkarlarımızı her türlü olgunun üzerinde tutmamız anlamına gelmektedir. Sivil toplum örgütlerine de bu konuda görevler düşmektedir²¹. İnsan haklarının objektif bir biçimde ve çözüm önerileri getirilerek tartışılması anlam kazanmaktadır. Sürekli sorunları ortaya koymak, alternatif öneriler getirilmedikten sonra, çözümden çok çözümsüzlüğü getirebilecektir.

9. İzmir Meslek Yüksekokulu Öğrencileri İle Yapılan Anket Çalışması

İzmir Meslek Yüksekokulu’nda Kasım – Aralık 2007 tarihleri arasında değişik programlardaki öğrencilere bir anket çalışması yapılmıştır. Anket çalışmasına 400 öğrenci katılmıştır. Anket çalışmasının güvenilirliği için önce 100 öğrenci üzerinde uygulanmış ve güvenilirlik testlerinin sonuçları %81 olarak alındıktan sonra, diğer 300 adet anket çalışmasına devam edilmiştir. Anketlerde, 5’li Likert ölçeği kullanılmış ve SPSS 11.5 versiyonunda değerlendirilmiştir. Anketle ilgili hipotez, siyaset bilimi ile ilgili temel kabul edilen kavramların öğrenciler tarafından bilinme oranıdır. Çalışmada, 200 öğrenci birinci sınıflardan, diğer 200 öğrenci ise ikinci sınıflardan seçilmiştir.

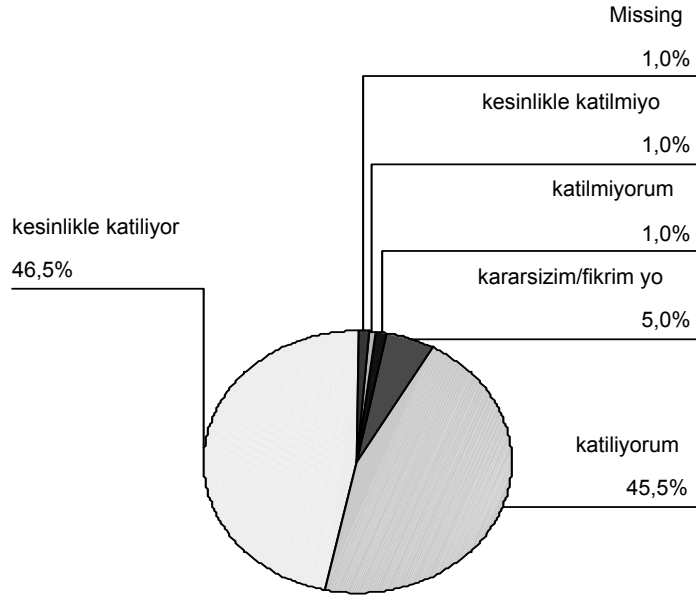
²⁰ Thomas Paine, *İnsan Hakları*, Belge Yayınları, Siyasal Düşünce Klasikler: 2, İstanbul, 1985, s. 141 – 142.

²¹ Atilla Öngel, *Sivil Toplum Örgütleri ve Türkiye’de İnsan Hakları*, Türk Demokrasi Vakfı, Demokrasi ve İnsan Hakları Serisi, Ankara, 1998, s. 23 – 24.

Gençlerin bugün ve yarında kullanacakları siyasal kavramları ne denli bildiklerini ortaya çıkarabilmek için yapılan ankette 20 soru sorulmuş bunlardan on soru grafik yardımı ile değerlendirilmiştir. Geriye kalan on soru ve yorumları, sonuç bölümünde değerlendirilerek karşılaştırmalı bulgularla verilmeye çalışılmıştır.

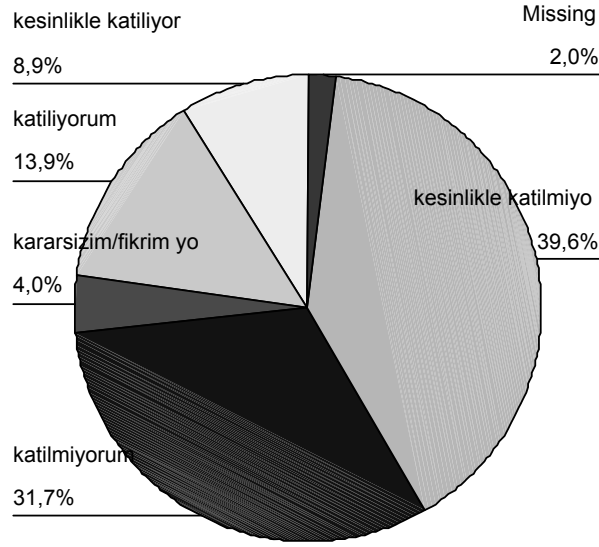
Ankette sorulan sorular ve verileri aşağıda sunulmuştur.

Soru:1. Siyaset kelimesinin karşılığını biliyorum

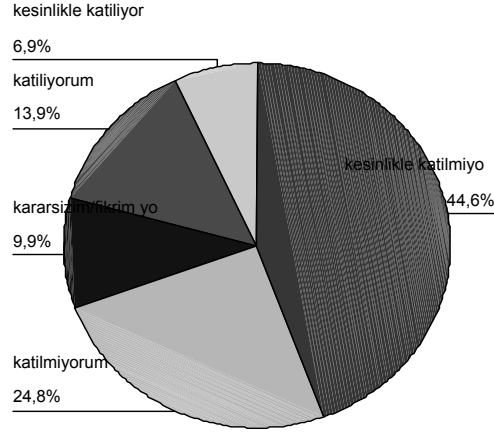
Ankete katılan öğrencilerin %46.5'i siyaset kelimesinin ne anlama geldiğini kesinlikle bildiklerini, %45.5'i ise siyaset kelimesinin anlamını bildiklerini ifade etmişlerdir. %5'i bu konuda kararsız olduğunu, %2'si ise siyaset kelimesinin ne anlama geldiğini bilmediklerini belirtmişlerdir.

Soru:2. Siyasal katılma eşittir oy kullanma olarak kabul ediyorum

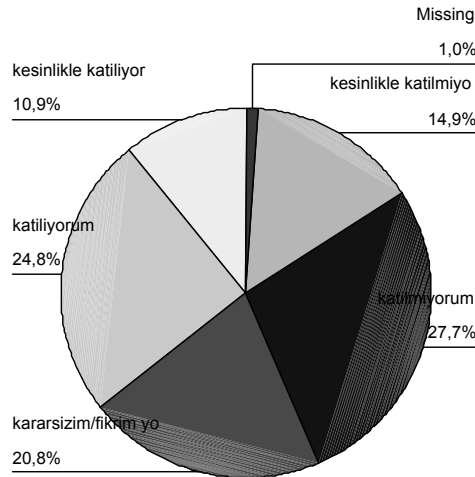
Ankete katılan öğrencilerin %39,6'sı kesinlikle siyasal katılma eşittir oy kullanma olarak kabul etmekte, %31,7'si siyasal katılmanın oy kullanmak olduğunu söylemektedir. %2'ü bu konuda kararsız olduklarını vurgularken, %4'ü ise siyasal katılımın sadece oy kullanma olmadığını, siyasal katılımın çeşitli yollarının olabileceğini belirtmişlerdir. Anket sonucu, siyasal katılım konusunda öğrencilerin bilgilerinin sınırlı ve eksik olduğunu göstermektedir.

Soru:3. Siyasetle ilgilenmiyorum.

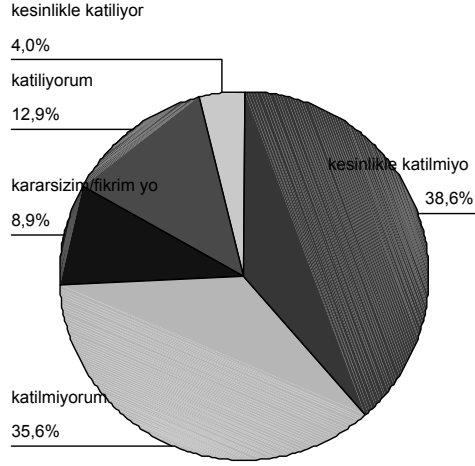
Ankete katılan öğrencilerin %44.6'sı siyaset ile kesinlikle ilgilenmediklerini, %24.8'i ise siyaset ile ilgilendiklerini, %9.9'u bu konuda kararsız olduklarını, %21'i ise siyasetle ilgilenmediklerini belirtmişlerdir. Bu sonuçlar, öğrencilerin siyaset bilimine ilgi duyduklarını ancak bu konuda yeterli bilgiye sahip olmadıklarını göstermektedir.

Soru:4. Siyasal partilerle ilgili bilgim yetersiz.

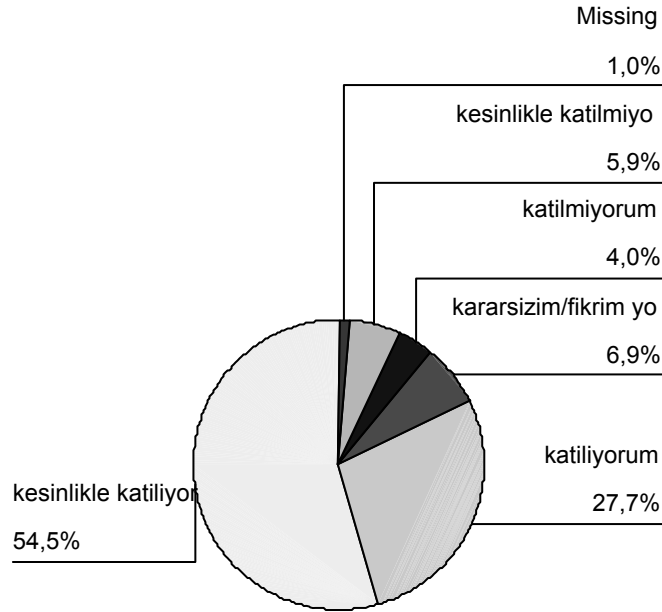
Ankete katılan öğrencilerin %14.9'u kesinlikle siyasal partilerle ilgili bilgileri olduğunu, %27.7'si eksik bilgiye sahip olduklarını, %20.8'i bu konuda kararsız olduklarını belirtmişlerdir. %36'si ise siyasal partilerle ilgili bilgilerinin kesinlikle yetersiz olduğunu vurgulamışlardır.

Soru:5. Seçim sistemleri hakkında bilgim yok.

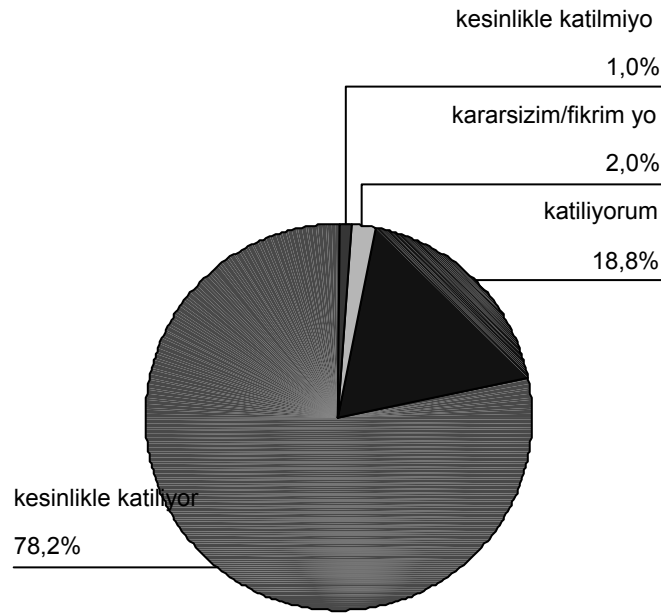
Ankete katılan öğrencilerin %38.6'sı seçim sistemi ile ilgili kesinlikle bilgileri olduğunu %35.6'sı seçim ile ilgili bilgilerinin olduğunu, %8.9'u bu konuda kararsız olduklarını belirtmişlerdir. Seçim sistemi ile ilgili bilgisi olmayanların oranı ise %17'dir.

Soru:6. Demokrasiyi yaşam felsefesi olarak kabul ediyorum

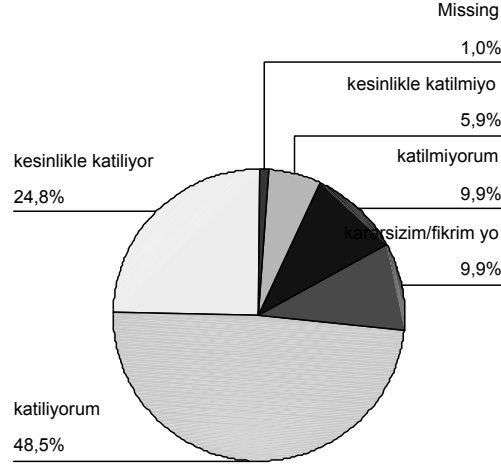
Ankete katılan öğrencilerin %54.5'i demokrasiyi yaşamlarında da uygulayabildiklerini, %27.7'si demokrasiyi bilerek yaşadıklarını söylerken, %6.9'u bu konuda kararsız olduklarını, %9.9'u ise demokrasiyi yaşamlarında uygulayamadıklarını söylemektedir.

Soru:7. Üniversite öğreniminde ülke siyasetini öğrenmenin yararlılığının bilincindeyim

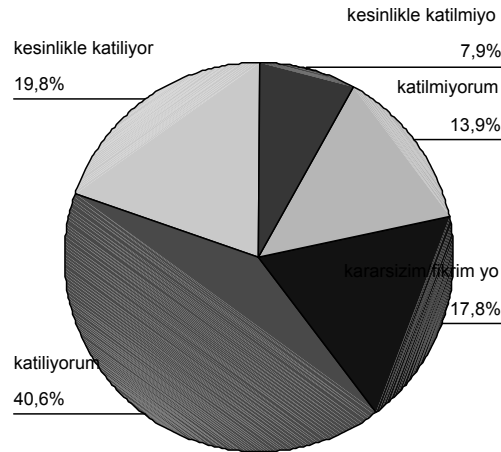
Ankete katılan öğrencilerin %78.2'si ülke siyasetini öğrenmenin yararlılığına kesinlikle inanmaktadır. %18.8'i ise ülke siyasetini öğrenme gerekliliğini vurgularken, %2'si bu konuda kararsız olduğunu, %1'i buna katılmadıklarını belirtmişlerdir.

Soru:8. Yeni anayasa hazırlama sürecini üniversite öğrencisi olarak takip ediyorum.

Ankete katılan öğrencilerin %24,8'i yeni anayasa hazırlama sürecini kesinlikle yakından takip ettiklerini, %48,5'i takip etmeye çalıştıklarını, %9,9 bu konuda kararsız olduklarını, %15,9 takip etmediğini ve yeni süreçle ilgilenmediklerini belirtmektedirler.

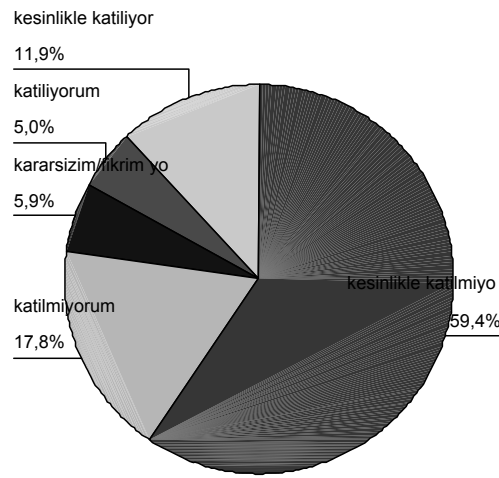
Soru:9. Kurulan hükümetleri yakından takip ediyorum.

Ankete katılan öğrencilerin %19.8'i kurulan hükümetleri kesinlikle yakından takip ettiklerini, %40.6'sı hükümetleri bildiklerini, %17.8'i bu konuda kararsız olduklarını %22'si hükümetleri takip etmediklerini ve kurulan hükümetlerle ilgilenmediklerini belirtmektedirler.

Soru. 10: Türkiye’de uygulanan seçim sistemini bilmiyorum.

Ankete katılan öğrencilerin %59.4’ü uygulanan seçim sistemini kesinlikle bildiklerini, %17.8’i bildiklerini, %5.9’u bu konuda kararsız olduklarını, %17’si ise uygulanan seçim sistemi ile ilgili bilgi sahibi olmadıklarını vurgulamaktadırlar.

DEĞERLENDİRME ve SONUÇ

Ankete ait diğer on soru ve yorumları aşağıda verilmiştir.

Siyaset biliminin üniversite öğrencisi için gerekliliğine inanmıyorum sorusuna, ankete katılan öğrencilerin %75.2’si buna kesinlikle katılmadıklarını siyaset bilimi eğitiminin olması gerektiğini, %6.9’u siyaset bilimi ile ilgili bilgilenmenin yararlı olacağını, %4’ü bu konuda kararsız olduklarını, %12’si ise siyaset bilimi eğitiminin gerekli olmadığı görüşünü ortaya koymuşlardır.

Referandum nedir bilmiyorum sorusuna, ankete katılan öğrencilerin %70.3 referandumun ne olduğunu bildiklerini, %16.8’i referandumu duyduklarını, %2’si bu konuda kararsız olduklarını, %10.9’u ise referanduma ait bilgilerinin olmadığını belirtmişlerdir.

Plebisit (kişinin oylanması) nedir biliyorum sorusuna, %44.6'sı plebisiti kesinlikle bilmediklerini, %8.9'u kavram olarak duyduklarını, %7.9'u kararsız olduklarını, %30.7'si ise kavramla ilgili bilgilerinin olduğunu vurgulamışlardır.

Kamuoyunun toplumda oluşması gerektiğine inanıyorum sorusuna, ankete katılan öğrencilerin %59.4'ü kesinlikle kamuoyunun toplumda oluşması gerektiğini, %28.7'si kamuoyu kavramını bildiklerini, %4'ü kararsız olduklarını, %5'i ise kamuoyu hakkında bilgileri olmadığını söylemektedir.

Siyaset kültürümüz hakkındaki bilgimin yeterli olmadığını düşünüyorum sorusuna, ankete katılan öğrencilerin %15.8'i kesinlikle katılıyorum, %34.7'si siyaset kültürü ile ilgili bilgim yok, %15.8'i bu konuda kararsız oldukları yanıtını vermiştir. %34'ü ise siyaset kültürümüzü bildiklerini ifade etmişlerdir.

Bugünün siyasal yaşamını değerlendirebilmem için geçmiş siyasal yapımızı bilmem gerektiğine inanıyorum sorusuna, %59.4'ü kesinlikle siyasal yapımızı geçmişi ve bugünü ile bilmemiz gerektiğini, %31.7'si siyasal yapımızı bilmenin değerlendirmeler için gerekli olduğunu, %3'ü kararsız olduklarını, %5'i ise böyle bir bilgiye ihtiyaç duymadıklarını belirtmişlerdir.

Sivil toplum kuruluşlarının demokrasi içerisindeki yeri büyüktür sorusuna, ankete katılan öğrencilerin %60.4'ü kesinlikle demokratikleşme çabalarında sivil toplum örgütlerinin yerinin önemli olduğuna inanmakta, %27.7'si sivil toplum kuruluşlarının ne anlama geldiğini bildiklerini, %5.9'u bu konuda kararsız olduklarını, %5'i ise demokratikleşmede sivil toplum kuruluşlarının yerinin önemli olmadığını düşünmektedirler.

Türkiye'nin yönetim yapısını tanımak ve anlamak istiyorum sorusuna, ankete katılan öğrencilerin %73.3'ü kesinlikle bilmeleri gerektiğini, %23.8'i yönetim yapısını anlamaları gerektiğini, %2'si ise yönetim yapısını bilmenin gerekli olmadığını düşünmektedirler.

Objektif değerlendirmeler için dış politika hakkında bilgilenmem gerektiğine inanıyorum sorusuna, ankete katılan öğrencilerin %75.2'si kesinlikle dış politika hakkında bilgi sahibi olmaları gerektiğini, %22.8'i dış politika bilgilerini arttırmaları gerektiğini, %1'i bu konuda kararsız olduğunu, %1'i ise dış politika bilgisine ihtiyaç olmadığını belirtmişlerdir.

Üniversite gençliğinin ülke sorunları ile ilgilenmesinin diğer alanlarda da yararlılık göstereceğini düşünüyorum sorusuna, ankete katılan öğrencilerin %84.2'si kesinlikle ülke sorunları ile ilgilenilmesi ve çözüm önerilerinin gençler olarak düşünülmesi gerektiğini, %11.9'u ise

ülke sorunlarını takip etmek gerektiğini, %3'ü kararsız olduğunu, %4'ü ise ülke sorunları ile ilgilenmediklerini ifade etmişlerdir.

Anket çalışmasının verileri, siyaset bilimi için önemli olan kavramların yeterince bilinmediğini göstermektedir. Öğrencilerin yaklaşık olarak %93'ü siyaset kelimesini bildiklerini söylemelerine rağmen, siyasal katılımı, referandumu, plebisiti, seçimi, kamuoyunu, siyasal partileri, hükümetleri, demokrasiyi ve meşruluk konularının tam anlamıyla ne olduğunu bilme oranları düşüktür. Bu sonuç, siyaseti kelime olarak duyduklarını ve bu kelimeyi sık olarak kullanmalarına karşın içeriğini bilmediklerini ortaya koymaktadır.

Diğer bir bulgu ise, öğrencilerin %72'si siyaset ile ilgilendiklerini söylemelerine karşın, %57'si siyasal partiler hakkında bilgilerinin olmadığını, %40'ı kurulan hükümetleri takip etmediklerini, %26'si seçim sistemleri hakkında bilgileri olmadığını, %23'ü Türkiye'de uygulanan seçim sistemi ile ilgili bilgilerinin eksik olduğunu söylemektedirler.

Demokrasiyi yaşam felsefesi haline getirdiğini söyleyen öğrenciler %84'dür. Buna karşın, %67'si siyasal kültürümüz hakkında bilgisi olmadığını belirtmektedir. Üzerinde durulması gereken sonuçlardan biri, ankete katılan öğrenciler, ülkenin yönetim yapısını tanımak ve anlamak istemektedir. Sorulan yirmi sorudan sadece kararsızım şikkının işaretlenmediği ve %98'inin yönetim yapısının bilinmesi gerektiğine inandıklarını söyledikleri soru, eğitimin önemini bir kez daha karşımıza çıkarmaktadır.

Gençler, yarın yönetimde söz sahibi olacak bireylerdir. Gelecekteki yöneticilerin donanımlı olması ülke açısından olumlu sonuçlar doğuracaktır. Siyaset kelimesini sadece duymak ve bildiğini düşünmek yetmemektedir. Siyasal katılımın önemini ve gerekliliğini, gençlerimize anlatmamız yönetime katılım açısından ilerleme kaydetmemiz anlamına gelmektedir. Seçim ve seçim sistemini bilmek, oy kullanma hakkını elde eden herkes için gerekliliktir. Genel ve yerel seçimlerin daha sağlıklı yapılabilmesi seçimler hakkında doğru bilgilenmemize bağlıdır. Buna göre, seçim sonrası oluşan hükümetlerinde tanınması ve icraatlarının takip edilmesi istenen bir durumdur. Doğrudan demokrasinin uygulanma biçimlerinden olan, referandum ülkemizde sık başvurulan bir yöntem olmasa da kullanılmaktadır. Seçimler kadar, referandumun ne amaçla yapıldığının kişilere anlatılması gerekmektedir. Ayrıca referandumda yasal bir metnin, plebisitte ise bir kişinin oyladığının bilinmesi çıkacak sonuçlara yansiyacaktır.

Kamuoyu oluşturma, demokrasilerde halkın sesini duyurabileceği araçlardan biridir. Ayrıca bugünün siyasal yapısını doğru değerlendirebilmemiz için geçmiş siyasal yaşamımızı ve kültürünü

bilmemiz gerekmektedir. Sadece iç politikayı değil, dış politikayı da bilmek ülke siyasetini değerlendirmek açısından önemlidir.

Gençlerin yaşamları boyunca karşılaştıkları, demokrasi, seçim, seçim sistemi, kamuoyu, siyasal iktidar, siyasal katılım, siyasal partiler, sivil toplum gibi kavramların kendilerine bilimsel bir biçimde aktarılması, onların alternatif çözümsüzlükler yerine; çözüm önerileri üretmelerini sağlayabilecektir.